

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

P., dnia 27 listopada 2015 roku

Sąd Okręgowy w Poznaniu IX Wydział Gospodarczy w następującym składzie:

Przewodniczący: del. do SO SSR Piotr Marciniak

Protokolant: st. sekr. sąd. Paulina Kurowiak

po rozpoznaniu w dniu 13 listopada 2015 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **S. K. i M. S.**

przeciwko **(...) spółce akcyjnej w P. i (...) z siedzibą w R. (Holandia)**

o ustalenie

1. Ustala, że:

a) S. K. jest akcjonariuszem pozwanej (...) SA w P. i przysługują mu w tej spółce akcje imienne serii (...) o numerach od (...) do (...) o wartości nominalnej 2,50 zł każda lub akcje przyporządkowane pozwanej (...) w zamian za akcje imienne S. K. serii (...) o numerach od (...) do (...), a pozwana (...) nie jest akcjonariuszem pozwanej (...) SA w P. do akcji imiennych serii (...) o numerach od (...) do (...) lub akcji przyporządkowanych pozwanej (...) w zamian za akcje imienne serii (...) o numerach od (...) do (...),

b) M. S. jest akcjonariuszem pozwanej (...) SA w P. i przysługują jej w tej spółce akcje imienne serii (...) o numerach od (...) do (...) o wartości nominalnej 2,50 zł każda lub akcje przyporządkowane pozwanej (...) w zamian za akcje imienne M. S. serii (...) o numerach od (...) do (...), a pozwana (...) nie jest akcjonariuszem pozwanej (...) SA w P. do akcji imiennych serii (...) o numerach od (...) do (...) lub akcji przyporządkowanych pozwanej (...) w zamian za akcje imienne serii (...) o numerach od (...) do (...);

1. zasądza od pozwanej ad. 1 i ad. 2 na rzecz powoda S. K. po 9.884,70 zł (dziewięć tysięcy osiemset osiemdziesiąt cztery złote i 70/100) od każdej z pozwanych, łącznie 19.771,40 zł (dziewiętnaście tysięcy siedemset siedemdziesiąt jeden złotych i 40/100) tytułem zwrotu kosztów procesu,

2. zasądza od pozwanej ad. 1 i ad. 2 na rzecz powódki M. S. po 10.635,70 zł (dziesięć tysięcy sześćset trzydzieści pięć złotych i 70/100) od każdej z pozwanych, łącznie 21.271,40 zł (dwadzieścia jeden tysięcy dwieście siedemdziesiąt jeden złotych i 40/100), tytułem zwrotu kosztów procesu,

3. nakazuje ściągnąć od pozwanej ad. 1 i pozwanej ad. 2 na rzecz Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w Poznaniu) następujące kwoty:

a. po 18.488 zł (osiemnaście tysięcy czterysta osiemdziesiąt osiem złotych) od każdej z pozwanych, łącznie 36.976 zł (trzydzieści sześć tysięcy dziewięćset siedemdziesiąt sześć złotych), tytułem nieuiszczonej przez powoda S. K. części opłaty sądowej od pozwu,

b. po 37.874 zł (trzydzieści siedem tysięcy osiemset siedemdziesiąt cztery złote) od każdej z pozwanych, łącznie 75.748 zł (siedemdziesiąt pięć tysięcy siedemset czterdzieści osiem złotych) tytułem opłat sądowych od apelacji, od których uiszczenia powód S. K. został zwolniony,

c. po 18.488 zł (osiemnaście tysięcy czterysta osiemdziesiąt osiem złotych) od każdej z pozwanych, łącznie 36.976 zł (trzydzieści sześć tysięcy dziewięćset siedemdziesiąt sześć złotych) tytułem nieuiszczonej przez powódkę M. S. części opłaty sądowej od pozwu,

d. po 37.124 zł (trzydzieści siedem tysięcy sto dwadzieścia cztery złote) od każdej z pozwanych, łącznie 74.248 zł (siedemdziesiąt cztery tysiące dwieście czterdzieści osiem złotych), tytułem opłat sądowych od apelacji, od których uiszczenia powódka M. S. została zwolniona,

e. po 4.518,38zł (cztery tysiące pięćset osiemnaście złotych i 38/100) od każdej z pozwanych, łącznie 9.036,76 zł (dziewięć tysięcy trzydzieści sześć złotych i siedemdziesiąt sześć groszy), tytułem kosztów sądowych nieuiszczonych przez powodów;

4. zastrzega, że w zakresie punktu 4e odpowiedzialność pozwanych ad. 1 i ad. 2 jest odpowiedzialnością solidarną z powodami M. W. (1), J. C. oraz Z. W., co do których uprawomocnił się wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 12 kwietnia 2011 r. sygn. akt IX GC 587/10

/-/ del. SSR Piotr Marciniak

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 23 grudnia 2009 roku powodowie: M. W. (1), S. K., J. C., Z. W. i M. S. wnieśli przeciwko pozwanym: (...) S.A. z siedzibą w P. (dalej: pozwana ad. 1) i (...) z siedzibą w R. (dalej: pozwana ad. 2) o ustalenie, że:

1. M. W. (1) jest akcjonariuszem pozwanej ad. 1 i przysługują mu w tej spółce akcje imienne serii (...) o nr od (...) do (...) o wartości nominalnej 2,50 zł każda lub akcje przyporządkowane pozwanej ad. 2 w zamian za akcje imienne M. W. (1) serii (...) o nr od (...) do (...), a pozwana ad. 2 nie jest akcjonariuszem pozwanej ad. 1 do akcji imiennych serii (...) o numerach od (...) do (...) lub akcji przyporządkowanych pozwanej ad. 2 w zamian za akcje imienne serii (...) o numerach od (...) do (...);

2. S. K. jest akcjonariuszem pozwanej ad. 1 i przysługują mu w tej spółce akcje imienne serii (...) o nr od (...) do (...) o wartości nominalnej 2,50 zł każda lub akcje przyporządkowane pozwanej ad. 2 w zamian za akcje imienne S. K. serii (...) o nr od (...) do (...), a pozwana ad. 2 nie jest akcjonariuszem pozwanej ad. 1 do akcji imiennych serii (...) o numerach od (...) do (...) lub akcji przyporządkowanych pozwanej ad. 2 w zamian za akcje imienne serii (...) o numerach od (...) do (...);

3. J. C. jest akcjonariuszem pozwanej ad. 1 i przysługują mu w tej spółce akcje imienne serii (...) o nr od (...) do (...) o wartości nominalnej 2,50 zł każda lub akcje przyporządkowane pozwanej ad. 2 w zamian za akcje imienne J. C. serii (...) o nr od (...) do (...), a pozwana ad. 2 nie jest akcjonariuszem pozwanej ad. 1 do akcji imiennych serii (...) o numerach od (...) do (...) lub akcji przyporządkowanych pozwanej ad. 2 w zamian za akcje imienne serii (...) o numerach od (...) do (...);

4. Z. W. jest akcjonariuszem pozwanej ad. 1 i przysługują jej w tej spółce akcje imienne serii (...) o nr od (...) do (...) o wartości nominalnej 2,50 zł każda lub akcje przyporządkowane pozwanej ad. 2 w zamian za akcje imienne Z. W. serii (...) o nr od (...) do (...), a pozwana ad. 2 nie jest akcjonariuszem pozwanej ad. 1 do akcji imiennych serii (...) o numerach od (...) do (...) lub akcji przyporządkowanych pozwanej ad. 2 w zamian za akcje imienne serii (...) o numerach od (...) do (...);

5. M. S. jest akcjonariuszem pozwanej ad. 1 i przysługują jej w tej spółce akcje imienne serii (...) o nr od (...) do (...) o wartości nominalnej 2,50 zł każda lub akcje przyporządkowane pozwanej ad. 2 w zamian za akcje imienne M. S.

serii (...) o nr od (...) do (...), a pozwana ad. 2 nie jest akcjonariuszem pozwanej ad. 1 do akcji imiennych serii (...) o numerach od (...) do (...) lub akcji przyporządkowanych pozwanej ad. 2 w zamian za akcje imienne serii (...) o numerach od (...) do (...);

Powodowie wskazali, iż pozwana SABMiller wpisana jest w księdze akcyjnej (...) do będących własnością każdego z powodów akcji tej spółki w ilości 9.183 na każdego powoda. W ocenie powodów wpisy te są bezpodstawne i bezprawne, gdyż pozwana ad. 2 nigdy nie nabyła tych akcji. Pozwana ad. 2 jest następcą prawnym (...) (dalej: W.), tj. spółki działającej pod tym samym adresem (...) spółka (...), która była wpisana w księdze akcyjnej pozwanej ad. 1 jako właścicielka akcji powodów. Wpisu poprzednika prawnego (...) spółki (...) dokonano zdaniem powodów w wyniku popełnienia dwukrotnie przestępstwa przez pracowników (...) Banku (...) S.A. we W., polegającego na przepisaniu akcji każdego z powodów na inne osoby bez wiedzy powodów, mimo że żaden z powodów nie zawierał żadnych umów na zbycie akcji (...) S.A. w ilości (...) serii (...) o nr: M. W. (1) (...) do (...), S. K. od (...) do (...), J. C. od (...) do (...), Z. W. od (...) do (...), M. S. od (...) do (...). Zdaniem powodów do dwukrotnego przepisania akcji każdego z powodów doszło w 1999 roku. W tym bowiem okresie (...) Banku (...) S.A. prowadził księgę akcyjną (...), najpierw jako Browarów (...) S.A., a po połączeniu z L. Browarami (...) i zmianie firmy jako księgę (...).

Powodowie podali, że do księgi akcyjnej (...) (działającej wówczas pod firmą Browary (...) S.A.) każdy z powodów wpisany został w 1998 r. jako akcjonariusz do (...) akcji serii (...) o numerach od (...) do (...) – M. W. (2), od (...) do (...) – S. K., od (...) do (...) – J. C., od (...) do (...) – Z. W., od (...) do (...) – M. S.. Wpisy do księgi akcyjnej zostały dokonane w realizacji pięciu analogicznych umów nieodpłatnego nabycia akcji dla każdego z powodów, zawartych pomiędzy nimi a Skarbem Państwa – Ministrem Skarbu Państwa. W wyniku dokonania w dniu 9 marca 1999 r. przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy zmiany statutu spółki i podziału dotychczasowych akcji przez trzy oraz emisji nowych akcji przyporządkowanych powodom w księdze akcyjnej akcje o wskazanych w osnowie pozwu numerach, powstało (...) akcji o wartości nominalnej 2,50 zł za sztukę.

Jak podnoszą powodowie, w dniu 11 października 1999 r. M. W. (1) zawarł nieważną umowę sprzedaży akcji Browarów (...) S.A. w ilości 3061 szt. serii (...) o numerach od (...) do (...). Analogiczną umowę dotyczącą akcji Browarów (...) S.A. w ilości 3061 szt. serii (...) o numerach od (...) do (...) zawarł w dniu 11 czerwca 1999 r. powód S. K., a także co do akcji Browarów (...) S.A. w ilości 3061 szt. serii (...) o numerach od (...) do (...) J. C. oraz co do akcji Browarów (...) S.A. w ilości 3061 szt. serii (...) o numerach od (...) do (...) Z. W.. Powódka M. S. zawarła tożsamą umowę w odniesieniu do akcji Browarów (...) S.A. w ilości 3061 szt. serii (...) o numerach od (...) do (...) w dniu 2 listopada 1999 r.

Powodowie podnoszą przy tym, że każdy z nich umowę zawarł pod wpływem błędu wywołanego podstępnie przez kupujących - współników spółki cywilnej (...): J. P., K. P., M. P., K. O., A. B.. Niezależnie od powyższego, umowa była, zdaniem powodów, nieważna z tego względu, że jej przedmiotem były akcje, które w spółce (...) nie istniały od momentu zarejestrowania zmiany statutu spółki w rejestrze handlowym (dalej: RH) w marcu i kwietniu 1999 r. (rejestracja splitu i rejestracja połączenia L. Browarów (...) z Browarami (...) S.A. działającymi już pod firmą (...) S.A.), a co za tym idzie akcje imienne serii (...) o nr: M. W. (1) od (...) do (...), S. K. od (...) do (...), J. C. od (...) do (...), Z. W. od (...) do (...), M. S. od (...) do (...) w chwili podpisania nieważnej umowy po prostu nie istniały.

Sąd Rejonowy w Lublinie przesądził wyrokami o nieważności każdej z umów zawartej przez powodów ze (...) spółki (...). W ocenie powodów wyrok ustalający nieważność umowy ma skutek erga omnes, a nie inter partes jak twierdzi pozwana (...) S.A. Powodowie podnoszą, że mimo, iż w księdze akcyjnej nie figurowały już żadne akcje o nominale 7,50 zł, (...) akcje każdego z powodów na współników spółki cywilnej (...) w wyniku przerobienia umowy sprzedaży akcji powoda M. W. (1) i powoda S. K., które podpisywali powodowie. Według twierdzeń powodów na umowach tych przekreślono liczbę akcji i podpisywano różne słowa. Dowodu na pierwotną nieważność umowy upatrywali powodowie również w fakcie, że (...) zarejestrował sprzedaż akcji według nominalu 2,50 zł dopiero po przerobieniu umów z oryginalnej treści po 7,50 zł i liczby (...) na 2,50 zł i liczbę (...).

Powodowie wskazali, iż dniu 30 listopada 1999 r. spółka (...) zawarła umowę sprzedaży akcji ze współnikami spółki cywilnej (...), w której nie wskazano, które konkretnie akcje współnicy Spectrum sprzedają spółce (...). Zdaniem

powodów mimo pierwotnej nieważności umowy (...) przepisał akcje każdego z powodów na W.. Powodowie podnoszą, że do dzisiaj nie wiadomo, dlaczego w ogóle z nieważnej umowy sprzedaży przerejestrowano akcje ani dlaczego przerejestrowano akcje należące do każdego z powodów, podczas gdy taki stan istnieje w księdze akcyjnej.

Powodowie podnieśli, że nigdy żaden z nich nie składali oświadczeń woli dotyczących zbycia akcji (...) S.A. w stosunku do akcji według nominału 2,50 zł z całości bądź części posiadanych akcji, a nadto stanęli na stanowisku, iż w sprawie każdego z nich odpada ewentualny zarzut pozwanej (...) S.A., że pozwana ad. 2 nabyła akcje od nie-właściciela, bowiem nie-właściciele (wspólnicy Spectrum) nigdy nie nabyli posiadania akcji żadnego z powodów.

Powodowie podnieśli nadto, że w dniu 30 listopada 1999 r., tj. w dniu zawarcia przez spółkę (...) umowy sprzedaży akcji ze współnikami spółki cywilnej (...), spółka ta nie była w dobrej wierze, bowiem wiedziała, a co najmniej mogła z łatwością się dowiedzieć o nieważności umów sprzedaży akcji przez powodów współnikom spółki cywilnej (...). O braku zachowania należytej staranności świadczy m.in. fakt, iż G. B. był przedstawicielem W. i pełnił funkcję członka zarządu pozwanej ad. 1, co wynika z załączonych pism G.'ego Bulla z dnia 6 sierpnia 1999 r. i z 31 sierpnia 1999 r. Wynika z nich także po pierwsze, że był w zarządzie (...) S.A., po drugie zaś, że uczestniczył w negocjacjach dotyczących zakupu akcji (...) S.A. od współników spółki cywilnej (...).

W ocenie powodów okoliczności, że G. B., będąc członkiem zarządu pozwanej ad. 1 był równocześnie przedstawicielem W., dowodzi także pismo tej spółki z dnia 22 października 1999 r. zawierające ofertę do (...) spółki (...) nabycia akcji pozwanej ad. 1. Ofertę W. kierowano do współników (...) spółki cywilnej, z której wynika wiedza W. co do tego, że w negocjacjach pomiędzy tą spółką z udziałem G.'ego Bulla a przedstawicielami rolników, z którymi pozwana ad. 1 pozostawała w konflikcie, w sprawie określenia ceny za nabycie akcji rolniczych uczestniczyli A. B., J. P. i M. P., tj. wspólnicy (...) s.c.

Analogiczną ofertę W. skierowała do powoda M. W. (1) i jego żony J. oraz do powódki M. S.. Świadczy to o tym, że spółka (...) jeszcze w dniu kierowania tych ofert uważała M. W. (1) oraz M. S. za akcjonariuszy, co miało miejsce po zawarciu nieważnej umowy sprzedaży akcji współnikom Spectrum, a przed zawarciem przez nich z W. umowy sprzedaży akcji z dnia 30 listopada 1999 r. W ocenie powodów W. w dacie zawarcia umowy z 30 listopada 1999 r. była w złej wierze, bowiem pozwana ad. 1 oraz poprzednik prawny pozwanej ad. 2 mieli świadomość, że różne osoby predestynują do rozporządzania akcjami. Oznacza to powzięcie wiedzy co do stanu niepewności odnośnie właściwości akcji przepisanych następnie na W. na ponad miesiąc przed zawarciem nieważnej umowy sprzedaży akcji.

Braku dobrej wiary W. w chwili zawierania umowy z dnia 30 listopada 1999 r. dowodzi, zdaniem powodów, także oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli W., kierowanego do I. i Z. małżeństwa S., w którym pełnomocnik tejsze spółki oświadcza wiedzę co do problemu z ustaleniem właścicieli akcji z tej samej grupy akcjonariuszy, od których wspólnicy Spectrum kupili akcje i w skład której wchodzi powodowie. Dodatkowo przed zawarciem umowy z dnia 30 listopada 1999 r. do zarządu pozwanej ad. 1, którego członkiem był wówczas G. B., wpłynęło pismo złożone w imieniu innego akcjonariusza akcji rolniczych - P. H., który tak samo jak powodowie nie przeniósł w sposób ważny własności swoich akcji z wnioskiem o niedokonywanie zmian dotyczących akcji w prowadzonej przez (...) księdze akcyjnej. Nadto M. W. (1) wraz z małżonką od razu po wykryciu błędu skierowali pismo do pozwanej spółki zawierające informację o nieważności umowy sprzedaży akcji o wartości nominalnej 7,50 zł i cofnęli wobec (...) S.A. i (...) dyspozycję dokonywania wpisów w księdze akcyjnej pozwanej. Analogiczne pisma złożyli także P. H., Z. i I. S. oraz P. J., co zdaniem powodów stanowi dowód braku dobrej wiary.

Powodowie wskazali również, iż o co najmniej braku staranności w ustaleniu przez (...) przed zawarciem umowy sprzedaży akcji z 30 listopada 1999 r. faktu, że akcje te zamierzają nabyć od nie-właścicieli, świadczy także to, że uzgodnienia dotyczące sprzedaży akcji pozwanej ad. 1 na rzecz W. ze współnikami spółki cywilnej (...) prowadził właśnie zarząd (...) S.A.

Powyższe okoliczności świadczące o braku dobrej wiary W. przesądzają o tym, że pozwana ad. 2, a ściśle W. nie nabyła własności akcji w trybie art. 169 kc, zawierając umowę nabycia akcji od osób niebędących właścicielami, tj. od współników spółki cywilnej (...). Jak wskazują natomiast powyższe dowody, W. jako poprzednik prawny pozwanej

ad. 2 miała świadomość sporu co do własności akcji powodów. Na pewno zaś powinna była mieć taką świadomość - w świetle obiektywnych zasad rozumowania - wskutek przekazanych jej pełnomocnikom i przedstawicielom pisemnych informacji. Bez wątplenia na podstawie już posiadanych informacji W. mogła z łatwością dowiedzieć się u spółki, której akcje zamierzała nabyć, o wszystkich dodatkowych okolicznościach sporu o własność akcji i nieważności umowy ich nabycia przez (...) spółki (...).

Powodowie podnieśli, że zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego dobrą wiarę nabywcy wyłącza nie tylko świadomość, że zbywca nie jest upoważniony do rozporządzania rzeczą, ale także sytuacja, w której brak tej świadomości jest następstwem niedbalstwa lub niezachowania przez nabywcę przyjętej w danych warunkach staranności (wyrok SN z dnia 19 czerwca 1997 r. sygn. akt III CKN 114/97). Niezależnie od powyższego, powodowie wskazali, że w okolicznościach niniejszej sprawy nabycie przed (...) własności akcji od nie-właścicieli na mocy umowy z dnia 30 listopada 1999 r. i na podstawie art. 169 kc było niemożliwe także dlatego, że nie nastąpiło przeniesienie posiadania żadnych akcji – ani o nominale 2,50 zł, ani o nominale 7,50 zł. Zdaniem powodów, aby w ogóle można mówić o nabyciu własności akcji od nie-właściciela konieczne byłoby przeniesienie posiadania, a wymogu tego nie spełnia sam zapis umowy z dnia 30 listopada 1999 r. o dyspozycji wydania akcji nabywcy z depozytu i jego dyspozycji do przyjęcia akcji przez dom maklerski do depozytu.

Powodowie wskazali, iż brak dobrej wiary po stronie W. wynika nadto z treści maila wysłanego przez G.'ego Bulla do M. B. z kancelarii (...) obsługującej pozwaną, który wskazywał, iż „wspólnicy Spectrum zostaną zlinczowali przez innych farmerów”. Powyższe oznacza, w ocenie powodów, iż W. nabywając akcje była w złej wierze.

Jak z powyższego wynika, akcje (...) o wartości nominalnej 2,50 zł każda i nr: od (...) do (...) M. W. (1), od (...) do (...) S. K., od (...) do (...) J. C., od (...) do (...) Z. W., od (...) do (...) M. S. lub akcje przyporządkowane pozwanej ad. 2 w zamian za wymienione akcje imienne nigdy nie zmieniły właściciela, a stan odzwierciedlony w księdze akcyjnej jest wadliwy. Ponadto powodowie posiadają oświadczenie złożone w imieniu pozwanej ad. 1, że jeżeli wykażą, że nie zbyli akcji, to powtórnie (...) wpisze każdego z powodów do księgi akcyjnej. Powodowie podali też, że (...) spółki (...) zostali skazani na kary pozbawienia wolności w zawieszeniu za doprowadzenie powodów i kilkanaściorga innych rolników do niekorzystnego rozporządzenia mieniem.

Uzasadniając interes prawny, powodowie wskazali, iż z uwagi na treść art. 343 ksh stanowiącego zasadę, że za akcjonariusza wobec spółki uważa się osobę wpisaną do księgi akcyjnej oraz fakt odmowy przez pozwaną ad. 1 dokonania wpisu akcjonariuszy, interes prawny powodów polega na usunięciu niepewności stanu prawnego zaistniałego pomiędzy stronami.

W odpowiedzi na pozew z dnia 7 kwietnia 2010 r. (k. 552 i n.) pozwana ad. 1 wniosła o oddalenie powództwa w całości i o zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych, podnosząc, iż w ocenie pozwanej ad. 1 powodowie formułują roszczenia dotyczące zdarzeń, które miały miejsce w 1999 r., a za które pozwana ad. 1 w żaden sposób nie odpowiada. Zdaniem pozwanej ad. 1 jest oczywiste, że spółka akcyjna nie jest stroną umów mających za przedmiot zbycie jej akcji w obrocie wtórnym, który odbywa się li tylko pomiędzy akcjonariuszami. Akcje w spółce akcyjnej mają charakter dokumentu (papieru wartościowego), a ich przenoszenie odbywa się poprzez umowę połączoną z przeniesieniem posiadania papierów wartościowych, dlatego też pozywanie spółki, której akcje stanowiły przedmiot obrotu w związku z tym obrotem, jest bezpodstawne i nieuzasadnione.

Zdaniem pozwanej ad. 1 zarówno żądania powodów, jak i przedstawiona przez nich argumentacja zmierzają do podważenia ważności umów dotyczących obrotu akcjami spółki, których spółka nie była stroną. Powodowie tylko pozornie domagają się ustalenia relacji korporacyjnych w pozwanej ad. 1, tj. stwierdzenia tego, kto jest, a kto nie jest akcjonariuszem spółki. Fakty, okoliczności i argumentacja prawna zaprezentowane w uzasadnieniu pozwu jednoznacznie prowadzą do wniosku, że w istocie powodom chodzi o to, by Sąd stwierdził nieważność umowy sprzedaży akcji pozwanej ad. 1 zawartej w dniu 30 listopada 1999 r., powodowie nie podają bowiem żadnych argumentów ani twierdzeń, faktycznych lub prawnych, które dotyczyłyby stosunków korporacyjnych w tej spółce. W ocenie pozwanej ad. 1 wywody powodów odnoszą się wyłącznie do transakcji zbycia akcji, które miały miejsce

zarówno pomiędzy powodami a wspólnikami (...) s.c., jak i pomiędzy wspólnikami tejże spółki cywilnej i (...), zatem sąd w ramach niniejszego procesu w ogóle nie będzie analizować jakichkolwiek stosunków korporacyjnych w relacji między pozwaną ad. 1 a jej akcjonariuszami. Z powyższego pozwana ad. 1 wywodzi brak swojej legitymacji biernej do występowania w niniejszym postępowaniu. Pozwana wskazuje przy tym na pominięcie pozwania podmiotu, który powinien w niniejszej sprawie występować w charakterze pozwanego, tj. wspólników Spectrum.

Z ostrożności procesowej pozwana ad. 1 ustosunkowała się jednak do zagadnień podniesionych w pozwie, podnosząc na wstępie, iż po dokonaniu w 1999 r. splitu nie nastąpiły żadne zmiany co do akcji i ich numerów.

Pozwana ad. 1 przyznała, iż zgodnie z treścią wpisów w księdze akcyjnej w 1999 r. nastąpiło zawarcie pięciu umów sprzedaży akcji pozwanej ad. 1 pomiędzy powodami a wspólnikami spółki cywilnej (...), a następnie umową z dnia 30 listopada 1999 r. między wspólnikami Spectrum a W., a transakcje te zostały zgłoszone do prowadzącego księgę akcyjną spółki (...) i w ślad za złożonymi wnioskami nastąpiły stosowne wpisy w księdze akcyjnej. Pozwana podniosła przy tym, iż sam fakt, że jedna z poprzednich umów sprzedaży akcji pozwanej ad. 1 została uznana za nieważną, nie powoduje zakwestionowania uprawnienia kolejnego nabywcy papieru wartościowego, bowiem prawo polskie dopuszcza możliwość skutecznego nabycia akcji od nieuprawnionego, a nadto obrót papierami wartościowymi ma to do siebie, że nad legitymacją materialną przeważa legitymacja formalna, i to zwłaszcza wobec spółki, która dokonuje wpisów w księdze akcyjnej będących skutkiem obrotu „wtórnego”. Nadto pozwana ad. 1 wskazała, że w przypadku akcji domniemanie dobrej wiary wzmocnione jest domniemaniami płynącymi z faktu posiadania papierów wartościowych, a zatem powodowie, oświadczając, że nigdy nie zbyli akcji pozwanej ad. 1 na rzecz pozwanej ad. 2, nie rozumieją, że w aspekcie formalnym zbycie i wydanie tych akcji nastąpiło – bez wątplenia bowiem, jak sami zresztą przyznają, podpisali umowy sprzedaży akcji ze wspólnikami, a fakt, że później umowy te zaczęli kwestionować, a po roku 2005 poszczególne umowy sprzedaży zostały prawomocnie uznane za nieważne, nie oznacza, że umowy te nie zostały zawarte (podpisane) i faktycznie wykonane w 1999 r. Powodowie zatem myślą umowę nieważną z umową nieistniejącą, bowiem umowy sprzedaży akcji zawarli i mimo, że zostały one następnie uznane za nieważne, to na podstawie tych umów zostały dokonane dalsze czynności. Pozwana wskazuje przy tym, iż powodowie zdają się pomijać fakt istnienia umowy pomiędzy Spectrum a W..

Odnosząc się do podnoszonego przez powodów zarzutu, że akcje nigdy nie były przedmiotem obrotu, pozwana ad. 1 wskazała, iż wskutek dokonania splitu akcji nie zmienia się kapitał zakładowy spółki, a dotychczasowe akcje nie tracą swego bytu prawnego, dezaktualizuje się jedynie treść dokumentów akcyjnych. Split akcji nie wpływa zatem na proporcje, w jakich akcjonariusze objęli kapitał zakładowy – każdy akcjonariusz nadal obejmuje taką samą część kapitału zakładowego, a jego prawa i obowiązki wobec spółki pozostają identyczne jak przed splitem. Podział akcji nie prowadzi więc do powstania nowych praw udziałowych w spółce, aczkolwiek powoduje zmianę treści (dezaktualizację) dokumentów akcyjnych, jednakże fakt, że dokument akcji przestał być aktualny, nie powoduje wyłączenia takich akcji z obrotu, wiadomo bowiem, ile akcji o pomniejszonym nominale i o jakich numerach przypada na jedną akcję sprzed splitu. Zawarte przez powodów ze wspólnikami Spectrum umowy zbycia akcji mogły zatem określać przedmiot zbycia według jego nomenklatury sprzed splitu i nie zmienia tego nawet późniejsze stwierdzenie nieważności tych umów. Pozwana zauważa przy tym, iż sami powodowie podnieśli, że już w kwietniu 1999 r. byli wpisani do księgi akcyjnej jako uprawnieni z akcji o nominale 2,50 zł, a ponieważ uchwały o splicie zostały wpisane do rejestru handlowego, to ani oni, ani Spectrum nie miało wątpliwości, o które akcje chodzi.

Z kolei co do zarzutu powodów odnośnie niemożności przeniesienia posiadania akcji pozwanej ad. 1, gdyż w 1999 r. nie istniały w ogóle akcje tej spółki po cenie nominalnej 2,50 zł, pozwana stwierdziła, iż należy odróżnić akcję jako prawo podmiotowe akcjonariusza od dokumentu akcyjnego inkorporującego te prawa, przy czym zaznaczyła, iż przeniesienie akcji zdeponowanych w biurze maklerskim bez wątplenia nastąpiło, wskutek czego akcje te przestały się znajdować w posiadaniu powodów, a tylko ten może realizować swe prawa podmiotowe w spółce, kto znajduje się w posiadaniu dokumentu akcyjnego. Pozwana podniosła przy tym, że akcje spółki (dokumenty akcyjne) złożone do depozytu w (...), i to niezależnie od tego, czy odzwierciedlały aktualne dane, czy też dane wskutek splitu częściowo zdezaktualizowane (np. nieaktualną wartość nominalną - 7,50 zł zamiast wartości 2,50 zł), bez wątplenia istniały i podlegały obrotowi, a (...) mógł wykonywać dyspozycje dotyczące obrotu tymi akcjami. O ile w księdze akcyjnej były

uwidocznione akcje o wartości 2,50 zł (po splicie), to w (...) zdeponowane były akcje opiewające na 7,50 zł (czyli sprzed splitu), jednak nie oznacza to nieprawidłowości, powodowie jednak niezasadnie utożsamiają prawo z akcji w znaczeniu prawa podmiotowego z dokumentem akcji.

Pozwana ad. 1 podniosła, iż obrót jej akcjami dokonany w 1999 r. skutkowało przeniesieniem dokumentów akcyjnych kolejno na inne podmioty, tj. na wspólników Spectrum, a potem na W. i wpisaniem tych przeniesień do księgi akcyjnej, jednak odbywał się on poza działaniami prawnymi i faktycznymi spółki. Pozwana zaprzeczyła przy tym, że jej zarząd był kiedykolwiek pełnomocnikiem w kwestii nabycia papierów wartościowych spółki, gdyż wszelkich czynności związane z zawieraniem umów sprzedaży dokonywali pełnomocnicy W., przy czym nigdy nie następowało powoływanie poszczególnych członków zarządu przez poszczególnych akcjonariuszy, w szczególności W..

Z ostrożności procesowej pozwana ad. 1 podniosła zarzut przedawnienia roszczeń powodów z uwagi na znaczący wpływ czasu dzielący zdarzenia będące przedmiotem roszczeń i wniesienie powództwa, bowiem w ocenie pozwanej jedynym celem obecnego powództwa jest zamiar powodów uniknięcia rygorów wynikających z przepisów regulujących obrót akcjami, w tym przepisów o przedawnieniu.

W odpowiedzi na pozew z dnia 5 maja 2010 r. (k. 607 i n.) pozwana ad. 2 wniosła o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powodów na jej rzecz kosztów postępowania, podnosząc brak biernej legitymacji procesowej po jej stronie.

W ocenie pozwanej ad. 2 z uzasadnienia pozwu wynika, że roszczenia powodów sprowadzają się w pierwszej kolejności do ustalenia, że umowa z dnia 30 listopada 1999 r. zawarta pomiędzy pozwanym ad. 2 i Spectrum jest bezskuteczna albo nieważna bez wskazania, czy chodzi o uznanie bezskuteczności, czy też nieważności umowy. Pozwana ad. 2 zwraca uwagę, że obydwa roszczenia mogą być kierowane wyłącznie przeciwko wszystkim kontrahentom umowy, a zatem także przeciwko wspólnikom Spectrum. Pozwana podniosła przy tym zarzut przedawnienia roszczeń powodów, dochodząc do konkluzji, zgodnie z którą wszelkie ewentualne roszczenia powodów względem pozwanych są roszczeniami o charakterze naturalnym, a zatem powodowie nie mają interesu prawnego w wytoczeniu niniejszego powództwa wobec pozwanej ad. 2. Nadto, zdaniem pozwanej, żaden z powodów nie ma interesu prawnego w ustaleniu jednocześnie faktu bycia akcjonariuszem spółki i faktu, iż akcjonariuszem tym nie jest pozwana ad. 2.

Pozwana ad. 2 podniosła, że już z dokumentów dołączonych do pozwu wynika, że nie stwierdzono nieważności umowy sprzedaży akcji zawartej w dniu 16 października 1999 r. pomiędzy powódką M. S. a (...) s.c., a zatem nie ma żadnych podstaw do traktowania tej umowy jako nieważnej, a co za tym idzie – akcje sprzedane przez M. S. w dniu 16 października 1999 r. na rzecz Spectrum zostały zbyt skutecznie. Co do wyroków wydanych w odniesieniu do pozostałych umów, to wiążą one strony procesów, w których zapadły, a skoro pozwana ad. 2 nie była stroną powyższych procesów, nie jest związana treścią wskazanych w pozwie wyroków. Pozwana ad. 2 przyjmuje przy tym, iż nawet gdyby uznać, że niektóre umowy sprzedaży akcji zawarte przez powodów ze (...) s.c. są nieważne, to i tak nie przesądzałyby to o nieważności umowy zawartej w dniu 30 listopada 1999 r. pomiędzy pozwaną ad. 2 a Spectrum. W każdym bowiem przypadku skuteczność nabycia prawa przez pozwaną ad. 2 należy ocenić według przesłanek wskazanych w art. 169 § 1 kc, przy czym ciężar udowodnienia niezrealizowania tych przesłanek spoczywa na powodach.

Nadto pozwana ad. 2 wskazała, że wbrew twierdzeniom powodów podział każdej akcji pozwanej ad. 1 o wartości nominalnej 7,50 zł na trzy akcje o wartości 2,50 zł nie wpływa na ważność i skuteczność obrotu akcjami, jak również nie powoduje unieważnienia wydanych dotychczas dokumentów akcji, split akcji ma bowiem na celu jedynie dokonanie nowego podziału kapitału akcyjnego, a nie powoduje on powstania nowych praw udziałowych. W związku z dokonaniem splitu pozwana ad. 1 nie miała obowiązku wydawania powodom nowych dokumentów akcji, a akcje te mogły być przedmiotem obrotu i zbycia na rzecz Spectrum, w związku z czym (...) dysponując wiedzą na temat dokonanego splitu, dokonał wpisu Spectrum do księgi, co sprawiło, iż Spectrum uzyskała legitymację formalnoprawną do rozporządzania prawem inkorporowanym w akcji. Jak wskazała bowiem pozwana ad. 2, w 1999 r. zastosowanie znajdował jeszcze Kodeks handlowy z 1934 r., który przewidywał możliwość obrotu akcjami poprzez dokonanie odpowiednich wpisów w księdze akcyjnej, a umowy w ten sposób zawarte i wykonywane były ważne i skuteczne. W

ocenie pozwanej późniejsze stwierdzenie nieważności umów zawartych przez powodów za wyjątkiem umowy zawartej w dniu 16 października 1999 r. przez M. S. nie ma znaczenia dla skuteczności przeniesienia posiadania akcji na Spectrum, bowiem stała się ona pełnoprawnym akcjonariuszem, a jej prawo jako podmiotu uprawnionego z akcji było skuteczne z chwilą uzyskania wpisu do księgi akcyjnej erga omnes. Z uwagi na powyższe pozwana ad. 2 przyjmuje, iż także umowa zawarta przez Spectrum z W. z dnia 30 listopada 1999 r. była ważna i doszło na jej podstawie do przekazania posiadania akcji pozwanej ad. 1, co czyni twierdzenia powodów, jakoby nigdy nie doszło do przeniesienia posiadania akcji bezpodstawnymi.

Odnosząc się do zarzutu powodów, iż pozwana ad. 2 nabywając akcje pozwanej ad. 1 pozostawała w złej wierze, pozwana ad. 2 wskazała, iż zamierzała skupować akcje pozwanej ad. 1 od akcjonariuszy mniejszościowych tzn. pracowników Browarów (...) S.A. oraz rolników (plantatorów chmielu), którym te akcje przyznano na podstawie ustawy o prywatyzacji i komercjalizacji przedsiębiorstw państwowych. W związku z tym pozwana ad. 2 skierowała do poszczególnych akcjonariuszy pisma zawierające ofertę sprzedaży akcji m.in. do wspólników Spectrum, jak również do M. W. (1) i do M. S. oraz wszystkich producentów rolnych, którzy w dniu 18 października 1999 r. byli wpisani do księgi akcyjnej. Po wysłaniu ofert przez pozwaną ad. 2 okazało się, że (...) spółki (...), również plantatorzy chmielu, kupowali od niektórych rolników akcje Browarów (...) S.A. przyjmując za cenę ich wartość nominalną. Ponieważ z treści ofert wysłanych przez pozwaną ad. 2 wynikało, że pozwana ad. 2 oferowała lepsze warunki zakupu akcji, rolnicy którzy wcześniej sprzedali akcje Spectrum poczuli się oszukani. Wówczas pozwana ad. 2 podjęła decyzję o cofnięciu oferty na zakup akcji złożonej poszczególnym rolnikom do czasu rozstrzygnięcia przez nich sporu ze Spectrum co do własności akcji skupowanych przez rolników. Pozwana ad. 2 zadecydowała, że kupi od Spectrum wyłącznie akcje nie będące przedmiotem sporu, co do których Spectrum była ujawniona w księdze akcyjnej jako właściciel. Dodatkowo wspólnicy Spectrum zapewnili w umowie z dnia 30 listopada 1999 r., że akcje będące przedmiotem umowy są wolne od wszelkich wad prawnych i nie są obciążone prawami osób trzecich. Zaznaczyć również należy, że pozwana ad. 2 nie kupiła od Spectrum wszystkich posiadanych przez nią akcji. Ani przed zawarciem umowy ze Spectrum, ani po jej zawarciu pozwana ad. 2 nie uzyskała informacji, na podstawie których mogłaby powziąć wiadomość o tym, że Spectrum nie jest uprawniona do sprzedaży akcji, dlatego też pozwana ad. 2 uznała, że skoro spółka (...) uzyskała wpis do księgi akcyjnej pozwanej ad. 1, to stała się pełnoprawnym akcjonariuszem.

Pozwana ad. 2 podniosła, iż fakt stwierdzenia nieważności umów zawartych przez powodów ze Spectrum nie niweluje skutku prawnego w postaci skutecznego przeniesienia akcji na pozwaną ad. 2, działającą w dobrej wierze. Odnosząc się do zarzutu powodów, że G. B. będący członkiem zarządu pozwanej ad. 1, działał jednocześnie w imieniu pozwanej ad. 2 i wiedział o sporze rolników oraz Spectrum oraz o tym, że „skupowane akcje nie są akcjami istniejącymi w spółce”, pozwana wskazała, iż w istocie G. B. był członkiem zarządu pozwanej ad. 1, jednak nie zasiadał wówczas w jakimkolwiek organie pozwanej ad. 2, nie był osobą upoważnioną do reprezentowania pozwanej ad. 2 ani nawet osobą upoważnioną do zawarcia w imieniu pozwanej ad. 2 umowy ze Spectrum lub do zawierania jakichkolwiek innych umów nabycia akcji pozwanej ad. 1.

W kolejnych pismach procesowych strony podtrzymały dotychczas zajęte stanowisko w sprawie.

Wyrokiem z dnia 12 kwietnia 2011 r. sygn. akt IX GC 587/10 Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział IX Gospodarczy po rozpoznaniu niniejszej sprawy w oddalił powództwo i obciążył powodów kosztami postępowania (k. 1092). Wyrok ten uprawomocnił się w stosunku do wszystkich powodów poza S. K. i M. S..

Na skutek apelacji powodów S. K. i M. S., Sąd Apelacyjny w Poznaniu wyrokiem z dnia 6 września 2012 r. sygn. akt I ACa 578/12 uchylił powyższy wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Poznaniu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego (k. 1639).

Następnie tut. Sąd rozpoznał sprawę ponownie i w dniu 26 kwietnia 2013 r. sygn. akt IX GC 881/12 wydał wyrok, w którym oddalił powództwo i obciążył powodów kosztami postępowania (K. 1866).

Na skutek apelacji powodów Sąd Apelacyjny w Poznaniu wyrokiem z dnia 18 grudnia 2013 roku ponownie uchylił wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania (k. 2019).

Po ponownym rozpoznaniu sprawy z powództwa S. K. i M. S. Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Każdy z powodów zawarł ze Skarbem Państwa – Ministrem Skarbu Państwa umowę nieodpłatnego nabycia 3.061 akcji serii A Browarów (...) S.A. o nominale 7,5 zł. Na mocy tych umów S. K. nabył akcje serii (...) nr od (...) do (...), a M. S. akcje serii (...) nr od (...) do (...).

Dowód: kserokopia wyciągów z księgi akcyjnej (...) na dzień 18 marca 1999 r. i 28 kwietnia 1999 r. (k.106-116).

Księgę akcyjną Browarów (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w T. prowadził Bank (...) S.A. z siedzibą we W., gdzie były również zdeponowane akcje spółki.

Dowód : kserokopia umowy z dnia 18 grudnia 1997r. (k. 117-121).

Uchwałą 6/99 z dnia 9 marca 1999 r. Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy Browarów (...) S.A. z siedzibą w T. dokonano zmiany statutu spółki poprzez dokonanie podziału każdej akcji spółki o dotychczasowej wartości nominalnej 7,50 zł na trzy nowe akcje o wartości nominalnej 2,50 zł (tzw. split), tak, że podzielony w nowy sposób kapitał akcyjny spółki dzieli się na 5.760.000 akcji o wartości nominalnej 2,50 zł każda akcja, w tym 3.000.000 zwykłych, imiennych akcji serii (...) o numerach od 1 do 3.000.0000 oraz 2.760.000 zwykłych, imiennych akcji serii (...) o numerach od 1 do 2.760.000.

W marcu i kwietniu 1999 r. dokonano rejestracji powyższej uchwały w rejestrze handlowym i dokonano na tej podstawie zmian w księdze akcyjnej spółki. Fizyczna wymiana akcji po splicie rozpoczęła się w czerwcu 2000 r.

Dowód : kserokopia protokołu ze Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy Browarów (...) S.A. z siedzibą w T. dnia 9 marca 1999 r. (k. 71-81) , pismo (...) z dnia 14 września 2000 r. (k. 178) .

Na tym samym zgromadzeniu podjęto między innymi uchwałę nr 7/99 w sprawie połączenia spółki Browary (...) S.A. ze spółką (...) S.A. w P., połączonego z podwyższeniem kapitału akcyjnego spółki oraz zmieniono firmę spółki na (...) Spółka Akcyjna.

Dowody : kserokopia protokołu ze Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy Browarów (...) S.A. z siedzibą w T. dnia 9 marca 1999 r. (k. 71-81), postanowienie Sądu Rejonowego w Katowicach z dnia 28 kwietnia 1999 r. sygn. akt VIII Ns Rej. H – (...) (k. 122).

W dniu 11 czerwca 1999 r. S. K. zawarł z A. B., K. O., J. P., K. P. i M. P. – współnikami spółki cywilnej (...) w M. umowę sprzedaży 3061 sztuk akcji serii (...) o numerach od (...) do (...) Browarów (...) S.A.

Dowód : poświadczona notarialnie umowa z dnia 11 czerwca 1999 r. (k. 139-140.)

Prawomocnym wyrokiem z dnia 18 marca 2005 r. Sąd Rejonowy w Lublinie w sprawie sygn. akt II C 137/04 ustalił, że ww. umowa jest nieważna

Dowód: kserokopia wyroku Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 18 marca 2005 r. sygn. akt II C 137/04 (k. 126-128).

W dniu 2 listopada 1999 r. M. S. zawarła z A. B., K. O., J. P., K. P. i M. P. – współnikami spółki cywilnej (...) w M. umowę sprzedaży 3061 sztuk akcji serii (...) o numerach od (...) do (...) Browarów (...) S.A.

Dowód: kserokopia umowy z dnia 2 listopada 1999 r. (k. 145).

Prawomocnym wyrokiem z dnia 21 listopada 2008 r. Sąd Rejonowy w Lublinie w sprawie sygn. akt II C 113/04 ustalił, że ww. umowa jest nieważna.

Dowód : wyrok Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 21 listopada 2008 r. sygn. akt II C 113/04 wraz z uzasadnieniem (k. 131-131v oraz 1685-1689).

Akcje zakupione na podstawie ww. umów zostały następnie zbyte na podstawie umowy z dnia 30 listopada 1999 r. przez A. B., K. O., J. P., K. P. i M. P. – współników spółki cywilnej (...) na rzecz (...)V. z siedzibą w R.. W momencie zawierania umowy sprzedaży akcji, akcje znajdowały się w depozycie prowadzonym przez Bank (...) S.A. (...) we W.. Z chwilą podpisania umowy sprzedający wydał depozytariuszowi nieodwołalną decyzję wydania kupującemu akcji, a kupujący dyspozycję ich przyjęcia i złożenia ich na rachunku kupującego. W. reprezentowana była przy zawarciu umowy przez pełnomocnika J. J. (2).

W chwili zawierania umowy osoby działające w imieniu W. nie miały wiedzy o nieważności umów zbycia akcji przez S. K. i M. S. (...) spółki (...), nie miały też wiedzy o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczeń złożonych przy zbywaniu akcji współnikom spółki cywilnej (...). Osoby działające w imieniu pozwanej ad. 2 miały wiedzę, że część producentów chmielu kwestionuje transakcje zawarte ze (...) spółki (...), nie mieli natomiast wiedzy, by czynili to S. K. i M. S..

G. B. w roku 1999 r. nie pełnił żadnych funkcji u pozwanej ad. 2.

Dowód : kserokopia umowy sprzedaży z dnia 30 listopada 1999 r. (k. 147-149), zeznania świadków J. R. (k. 2120 – 2121), G. B. (k. 2121-2125), J. M. (1) (k. 2234-2234v).

Następcą prawnym (...)V. z siedzibą w R. został (...) z siedzibą w R..

Okoliczność bezsporna , a nadto dowód: pismo z dnia 11 lipca 2005 r. (k. 123).

Sąd Rejonowy w Lublinie orzekł, iż (...) s.c. dopuścili się oszustw poprzez wprowadzenie w błąd niektórych akcjonariuszy pozwanej ad. 1, a w tym powodów, w celu uzyskania korzyści majątkowej i doprowadzili akcjonariuszy, a w tym powodów, do niekorzystnego rozporządzenia ich mieniem.

Dowody : wyrok Sądu Rejonowego w Lublinie, IV Wydział Karny, sygn. akt IV K 1079/01 z dnia 27 marca 2007 r. wraz z uzasadnieniem (k. 1691-1823), wyrok Sądu Okręgowego w Lublinie, V Wydział Karny, sygn. akt V Ka 1319/07 z dnia 11 kwietnia 2008 r. wraz z uzasadnieniem (k. 1824-1846).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie bezspornych twierdzeń stron o faktach, zgromadzonych w sprawie dokumentów oraz na podstawie zeznań świadków. Sąd uznał za wiarygodne dokumenty urzędowe, które stanowiły dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone (art. 244 § 1 kpc). Dokumenty prywatne korzystały z domniemania określonego w art. 245 kpc. Strony nie kwestionowały ich prawdziwości, ani tego, że zawarte w nich oświadczenia osób, które je podpisały od nich nie pochodzą, a ponadto Sąd nie znalazł podstaw, aby czynić to z urzędu.

Sąd dał wiarę przesłuchanym w toku postępowania świadkom J. R., G. B., J. M. (2). Sąd nie miał podstaw, by zeznania te kwestionować.

Na rozprawie w dniu 13 listopada 2015 r. Sąd oddalił wniosek powodów o zobowiązanie (...) SA do złożenia wyciągu z księgi akcyjnej (...) SA w zakresie odcinków akcji wymienionych w punkcie II.1 pozwu oraz historii operacji na akcjach imiennych (...) SA, w zakresie o którym mowa w punkcie II.2 pozwu. Wyżej wymienione dokumenty w zakresie nie dotyczącym M. S. i S. K. były nieistotne dla rozstrzygnięcia. Jeżeli natomiast chodzi o dokumenty dotyczące S. K. i M. S. także i te dokumenty pozostawały nieistotne dla rozstrzygnięcia. Powód w żaden sposób nie wskazał, dlaczego tak szeroko zakreślony wniosek miał znaczenia z punktu widzenia żądania pozwu. Natomiast bezsporne było między stronami, że powodowie zawierając umowę sprzedaży akcji (...) spółki (...) nie wskazywali numerów akcji wymienionych w żądaniu pozwu, bezsporne było również że żadnemu z powodów ani ich współmałżonków nie została

odjęta własność tych akcji w drodze przymusu państwowego. Tym samym zobowiązanie pozwanej ad. 1 do złożenia tych dokumentów z punktu widzenia faktów, które miały one wykazywać, a określonych w punkcie II.1 i 2 (k. 12) było zbędne dla rozstrzygnięcia. Zresztą nawet złożenie żądanych dokumentów nie miałyby znaczenia z punktu widzenia przesłanek, które Sąd brał pod uwagę rozstrzygając sprawę (por. rozważania w dalszej części uzasadnienia).

Na rozprawie w dniu 13 listopada 2015 r. Sąd oddalił wnioski powodów o zwrócenie się do (...) Banku (...) SA we W. o przedstawienie dokumentów i informacji, o których mowa w punkcie IV pozwu. Powodowie nie wskazali bowiem o konkretnie jakie dokumenty im chodzi, nadto regulaminy, instrukcje i inne dokumenty regulujące tryb i zasady dokonywania zmian w księdze akcyjnej (...) załączone zostały przez powodów do pozwu (Instrukcja służbowa nr A4, regulamin prowadzenia księgi akcyjnej k. 157- 172) i dokumenty te nie były kwestionowane przez strony. Żądanie imion i nazwisk pracowników (...), którzy wykonywali czynności związane z rejestracją umowy z dnia 30 listopada 1999 r. było natomiast niezrozumiałe, skoro powodowie dysponowali tymi danymi, które wynikały z załączonego do pozwu protokołu kontroli Komisji Papierów Wartościowych i Giełd z dnia 26 kwietnia 2001 r. (k. 152-155). Powodowie nie wnieśli o przeprowadzenie dowodu w charakterze świadków z zeznań osób wymienionych w tym protokole. Jeśli chodzi natomiast o świadka T. B., to powodowie nie wnieśli o jego przesłuchanie, pomimo cofnięcia wniosku przez pozwanego ad. 2 (k. 2125). Zaznaczyć także należy, iż powodowie nie wskazali jakie znaczenie mają informację i dokumenty o których mowa w punkcie IV pozwu z punktu widzenia przesłanek istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, nie powołali bowiem okoliczności, które tymi dowodami chcieliby wykazać.

Sąd nie zobowiązywał pozwanej ad. 1 i ad. 2 do wskazania osób i adresów, o których mowa w punkcie II.3 i III.2 pozwu, bowiem w odpowiedziach na pozew osoby, które uczestniczyły w 1999 r. jako przedstawiciele W. B. w nabywaniu akcji oraz zarządzeniu i nadzorze w spółce (...) wskazane zostały przez strony i zostały przesłuchane (G. B., J. M. (2), J. R.). Pozwani wskazali także w tym zakresie N. O. H., ale cofnęli wniosek o jego przesłuchanie, powodowie natomiast wniosku o przesłuchanie tej osoby nie złożyli. Nadto zauważyć należy, iż osoby zaangażowane w zawarcie umowy z dnia 30 listopada 1999 r. wskazane były w licznych dokumentach załączonych przez strony do akt, powodowie nie wnosili jednak o przesłuchanie tych osób. W szczególności powodowie nie złożyli wniosku o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka J. J. (2), działającego w dniu 30 listopada 1999 r. jako pełnomocnik (...).V. Sąd natomiast nie był zobowiązany do przeprowadzenia w tym zakresie dowodów z urzędu, zważywszy, że powodowie byli reprezentowani przez zawodowego pełnomocnika.

Sąd oddalił również wnioski o przesłuchanie powodów na okoliczność, że powodowie nigdy nie składali nikomu żadnego oświadczenia o przeniesieniu praw do akcji serii (...) o wartości nominalnej 2,5 o numerach od (...) do (...) oraz od (...) do (...), bowiem okoliczność ta była bezsporna między stornami (potwierdzili ją zresztą pełnomocnicy pozwanych na rozprawie w dniu 13 listopada 2015 r. k. 2235). Z treści umów sprzedaży akcji z dnia 11 czerwca 1999 r. (k. 139) i 16 października 1999 r. (k. 146) wynika, że zawierając umowy sprzedaży powodowie złożyli oświadczenia o sprzedaży akcji imiennych o wartości nominalnej 7,50 zł, nie wiedzieli bowiem o dokonanej wcześniej procedurze splitu. Umowy te uznane zostały zresztą przez Sądy za nieważne, czym tutaj Sąd był związany. Przeprowadzenie zatem dowodu z przesłuchania powodów na zakres określony w punkcie IX pozwu okoliczności było zbędne. Zresztą z punktu widzenia żądania pozwu istotną była ocena umowy z dnia 30 listopada 1999 r., do której oceny przesłuchiwanie powodów na powyższe okoliczności było nieistotne.

Zaznaczyć należy, iż powodowie, za wyjątkiem oddalenia wniosku o ich przesłuchanie, nie wnieśli zastrzeżeń w trybie art. 162 kpc do pozostałych postanowień dowodowych oddalających zgłoszone przez nich wnioski (k. 2235).

Na rozprawie w dniu 26 lutego 2013 r. powodowie cofnęli wnioski o przeprowadzenie dowodu z zeznań (...) spółki (...) (k. 1663), oraz wnioski o złożenie oryginałów dokumentów, których złożenia domagali się w pozwie (k. 1662 i 1663)

W toku postępowania pozwana ad. 2 cofnęła wnioski o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka N. O'H. (pismo datowane na 5 maja 2015 r. k. 2188) oraz świadka T. B. (na rozprawie w dniu 18 listopada 2014 r. k. 2125)

Sąd zważył, co następuje:

Zgodnie art. 386§6 kpc ocena prawna i wskazania co do dalszego postępowania wyrażone w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji uchylającym wyrok sądu pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, wiążą zarówno sąd, któremu sprawa została przekazana, jak i sąd drugiej instancji przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Nie dotyczy to jednak wypadku, gdy nastąpiła zmiana stanu prawnego.

W niniejszej sprawie nie nastąpiła zmiana stanu prawnego, stąd tut. Sąd ponownie rozpoznając sprawę, był związany oceną prawną i wskazaniami wynikającymi z wyroków Sądu Apelacyjnego zapadłych na wcześniejszym etapie postępowania. Dlatego po stronie powodów przyjąć należało istnienie interesu prawnego uzasadniającego wytoczenie powództwa w oparciu o art. 189 kpc. Przyjąć też należało, wobec istnienia interesu prawnego, brak przedawnienia roszczenia (abstrahując od faktu, że przepisów o przedawnieniu nie można stosować do roszczeń w sensie procesowym - por. M. Pyziak – Szafnicka, Komentarz do art. 117 kc, Lex 2014 tj.10 i powołane tam orzecznictwo i literatura, a nadto że powodowie już wcześniej podejmowali liczne próby sądowe realizacji swoich uprawnień, wytaczając powództwa i zawezwania do próby ugodowej). Sąd Okręgowy był związany także stanowiskiem Sądu Apelacyjnego, co do nie występowania po stronie pozwanej ad.1 braku legitymacji biernej. Wreszcie w uzasadnieniu wyroku z dnia 18 grudnia 2013 r. Sąd Apelacyjny przesądził, że nie można mówić o nieważności umowy z dnia 30 listopada 1999 r., z uwagi na niemożność świadczenia (art. 387§1 kc) i że sporne akcje zostały wyemitowane i mogły być przedmiotem obrotu (k. 13 uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego, drugi akapit, k. 2027 akt).

Zadaniem tut. Sądu, zgodnie z zaleceniami Sądu Apelacyjnego, było ustalenie, czy w ogóle doszło do zawarcia ważnej umowy sprzedaży akcji, w rozumieniu art.350 kh, co było warunkiem podstawowym skutecznego wejścia przez nabywcę w prawa właściciela. W przypadku pozytywnego przesądzenia tej okoliczności, należało przystąpić do badania, czy zaszły pozostałe przesłanki wymagane przepisami art. 169 kc, tj. czy przedmiot sprzedaży został objęty przez nabywcę w posiadanie w formie wymaganej dla tej czynności, a jeżeli tak, czy nabywca objął akcje w posiadanie będąc w dobrej wierze.

Zgodnie z art. 350 kh (który znajdował in casu zastosowanie w oparciu o art. 620§1 ksh) przeniesienie akcji imiennych odbywa się przez pisemne oświadczenie bądź na samej akcji, bądź w osobnym dokumencie i przez wręczenie akcji.

Niesporne było między stronami istnienie umowy z dnia 30 listopada 1999 r., która stanowiła dokument, o którym mowa w art. 350 kh. Rozstrzygnąć zatem należało, czy przy zawarciu powyższej umowy doszło do wręczenia akcji w rozumieniu cytowanego przepisu.

W ocenie Sądu Okręgowego przeniesienie akcji na gruncie art. 350 kh stanowiło czynność realną, wymagającą rzeczywistego wręczenia dokumentu akcji. Nie stanowiła natomiast wręczenia akcji sytuacja, gdy dokument akcji znajdował się w posiadaniu zależnym lub dzierżeniu osoby trzeciej. Wymóg rzeczywistego wręczenia dokumentu akcji chronił bowiem najlepiej interes nabywcy i bezpieczeństwo obrotu. Pogląd o realnym charakterze przedmiotowej czynności był ugruntowany w przedwojennej literaturze przedmiotu i prezentowany był również w powojennym piśmiennictwie (por. M. Allerhand, Kodeks Handlowy. Komentarz, Lwów 1935 t. 5 do art. 350 kh; T. Dziurzyński, Zygmunt Fenichel, Mieczysław Honzatko, Kodeks handlowy, komentarz. Łódź 1992, t. 4 do art. 350 kh; Kodeks handlowy, Komentarz, pod red. K. Kruczalaka (Jerzy Frąckowiak, Andrzej Kidyba, Kazimierz Kruczalak, Wojciech Pyziół, Ireneusz Weiss), Wyd. Pr. PWN, Warszawa 1998 t. 6 do art. 350 kh; A. Jakubecki, A. Kidyba, J. Mojak, R. Skubisz, Zarys, red. R. Skubisza, Warszawa 1998 s. 167, A. Szumański, w : Prawo papierów wartościowych, pr. zbior. red. S. Włodyki, Kraków 1992, s. 549; J. Frąckowiak, Komentarz do art. 350 kh, Lex 1999, t. 6). Pogląd o realnym charakterze czynności wymagającym faktycznego wręczenia akcji, wzmocniony został również po wejściu w życie kodeksu spółek handlowych w związku z aktualny brzmieniem art. 339 ksh regulującym przedmiotową problematykę. Jednocześnie zarówno w orzecznictwie jak i w doktrynie podnosi się, że powyższa zmiana stanowiła odejście od realnego charakteru czynności przeniesienia akcji imiennych i miała na celu uelastycznienie obrotu, umożliwiając obrót akcjami imiennymi znajdującymi się w posiadaniu zależnym lub dzierżeniu osoby trzeciej (np. spółki), bez konieczności wręczenia nabywcy dokumentu akcji. Dopiero zatem pod rządami kodeksu spółek handlowych możliwe jest nabycie akcji imiennej bez jej wręczenia, w sytuacjach kiedy akcje znajdują się w posiadaniu zależnym lub dzierżeniu osób trzecich (art. 350 kc), gdy wcześniej, na gruncie art. 350 kh takie nabycie nie było możliwe (por.

wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2005 r. V CK 583/04, OSP 2007/3/28, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2015 V CSK 566/14 LEX nr 1764821, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2007 r., I CSK 11/07 OSNC 2008/5/51, wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 26.10.2012, I Aca 651/12, R. Rykowski, Zasady rozporządzenia akcjami w kodeksie spółek handlowych. PPH 2001 nr 5 s. 4; F. Zoll, Przeniesienie praw objętych akcją imienną w kodeksie spółek handlowych. Uwagi na tle art. 339 ksh. Transformacje Prawa Prywatnego 2001 r. nr 2 s. 31; Kodeks spółek handlowych. Komentarz, pod red. J. Strzępka, Wyd. C.H.Beck, 2012, Wydanie 5, s. 856 t. 5).

Wbrew stanowisku pozwanego ad. 2 na gruncie art. 350 kh nie przyjmowano możliwości przeniesienia akcji w drodze przeniesienia posiadania, o którym mowa w art. 350 kc. Pozwana powołując się na S. S. przytacza stanowisko L. S., wskazując na rzekomą akceptowalność traktowania wręczenia jako także przeniesienia posiadania z art. 350 kc. Niezależnie, że wobec jasnego brzmienia art. 350 kh i aktualnego brzmienia art. 339 ksh, który jednoznacznie wskazał na zamiar ustawodawcy odrębnego niż na gruncie art. 350 kh uregulowania przeniesienia akcji imiennych w zakresie „wręczenia”, zauważyć należy, że propozycja L. S. wyrażona jedynie ubocznie w przypisie nr 105 na s. 244 (w L. S., Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi, 1999), stanowiła jedynie ostrożny postulat, nadto autor proponował zorganizowanie obrotu w ten sposób, iż „transakcje odnotowywane byłby w odpowiedniej ewidencji, a zawiadomienie izby rozliczeniowej przechowującej agregowane papiery wartościowe (...) spełniałoby przesłanki zawiadomienia z art. 350 kc”, a zatem propozycja ta nie odnosiła się wprost do akcji imiennych (zresztą zgłoszona została na gruncie komentarza do art. 7 ówczesnej ustawy o papierach wartościowych). W oparciu zatem o stanowisko L. S., nie odnoszące się zresztą wprost do przeniesienia akcji imiennych, nie sposób było uznać, że „wręczenie” z art. 350 kh to także przeniesienie posiadania z art. 350 kc.

Kierując się zatem powyższymi uwagami i ugruntowanym rozumieniem na gruncie art. 350 kh pojęcia „wręczenie” jako rzeczywistego wręczenia dokumentu akcji, w niniejszej sprawie uznać należało, że umowie zawartej 30 listopada 1999 r. takie wręczenie nie towarzyszyło. Przedmiotowe akcje (abstrahując od faktu, że na chwilę zawierania umowy fizycznie dokumenty tych akcji jeszcze nie istniały po dokonanych splicie, istniały jedynie odpowiednie zapisy w księdze akcyjnej) nie mogły zatem skutecznie zostać przeniesione na pozwaną ad.2.

Skoro zatem nie została spełniona przesłanka z art. 350 kh, a umowy na mocy której powodowie zbyli wcześniej akcje wspólnikom spółki cywilnej (...) zostały przez Sądy już wcześniej uznane za nieważne, uznać należało, że powództwo S. K. i M. S. zasługiwało na uwzględnienie, o czym Sąd orzekł w punkcie 1 wyroku.

Na marginesie zauważyć należy, że nie zachodziły także przesłanki do uznania, że nastąpiło nabycie przez pozwaną ad. 2 własności przedmiotowych akcji imiennych na gruncie art. 169 kc. Na gruncie bowiem tego przepisu nabycie własności rzeczy oprócz dobrej wiary (którą należy domniemywać), wymaga przede wszystkim wydania rzeczy. W orzecznictwie i doktrynie jednolicie podnosi się, że pod pojęciem „wydania” nie mieszczą się przewidziane w art. 349 i 350 kc sposoby przeniesienia posiadania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 sierpnia 2004 r., IV CK 589/03 Lex nr 188468, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2002 r. II CKN 1226/00, OSNC 2003/4/59; S. Rudnicki, Komentarz do art. 169 kc, Lex 2011 t. 6; Kodeks spółek handlowych. Komentarz, pod red. J. Strzępka, Wyd. C.H.Beck, 2012, Wydanie 5, s. 859 t. 19). Skoro zatem w niniejszej sprawie miało miejsce przeniesienie posiadania akcji (znajdujących się (...)) w trybie art. 350 kc, to skoro takie przeniesienie nie jest wydaniem w rozumieniu art. 169§1 kc, to pozwana ad. 2 nie mogła nabyć własności akcji na podstawie art. 169§1 kc i to pomimo że powodowie nie wykazali, że była ona w złej wierze (zaoferowane przez powodów dowody w postaci dokumentów i zeznań świadków nie doprowadziły do obalenia domniemania dobrej wiary osób działających w imieniu pozwanej ad. 2; sam fakt, że pojawiały się przypadki, że akcjonariusza pozwanej ad. 1 kwestionowali niektóre umowy ze wspólnikami spółki cywilnej (...), nie wystarczało do uznania, że członkowie zarządu pozwanej ad. 2 oraz działający w jej imieniu pełnomocnicy, wiedzieli o wątpliwościach dotyczących konkretnych umów zawartych przez S. K. i M. S.; ewentualna ogólna wiedza dotycząca kwestionowania umów przez innych akcjonariuszy nie oznaczała złej wiary pozwanej ad. 2 w zakresie dotyczącym akcji S. K. i M. S.).

Wobec braku wydania akcji w rozumieniu art. 169§1 kc nie mogło nastąpić nabycie akcji przez pozwaną w oparciu o ten przepis, stąd także i z tej podniesionej ubocznie przyczyny, powództwo zasługiwało na uwzględnienie.

O kosztach postępowania Sąd orzekł w punkcie 2 wyroku na podstawie art. 98 § 1 kpc i 99 kpc w zw. z art. 108 § 1 i 2 kpc, obciążając nimi pozwanych w częściach po połowie (art. 105§1 kpc).

Na koszty w kwocie 19.771,40 zasądzone na rzecz S. K. w punkcie 2 wyroku składały się:

- a) 1148 zł (uiszczona opłata sądowa od pozwu),
- b) 500 zł (opłata sądowa od apelacji),
- c) 124,40 zł - przypadająca na powoda piąta część z wykorzystanej na poczet kosztów doręczeń odpisu pozwu do pozwanej ad. 2 łącznej kwoty 617,05 zł (powodowie wpłacili łącznie tytułem zaliczki na poczet doręczeń 3000 zł, stąd pozostała po wykorzystaniu 617,05 zł kwota w wysokości 2.382,95 zł, zostanie im zwrócona ze Skarbu Państwa w drodze odrębnego zarządzenia),
- d) 7200 zł – koszty zastępstwa procesowego za postępowanie przed Sądem I instancji,
- e) 5.400 zł – koszty zastępstwa procesowego za postępowanie apelacyjne, wywołane apelacją od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 12 kwietnia 2011 r.,
- f) 5.400 zł – koszty zastępstwa procesowego za postępowanie apelacyjne wywołane apelacją od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 26 kwietnia 2013 r. (postępowanie apelacyjne toczące się przed sądem drugiej instancji na skutek apelacji od wyroku z dnia 26 kwietnia 2013 r. było nowym, drugim postępowaniem apelacyjnym w rozumieniu § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, bo za przedmiot miało odrębną apelację niż miało to miejsce przy rozpoznawaniu apelacji od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 12 kwietnia 2011 r.)

Na koszty w kwocie 21.271,41 zł zasądzone na rzecz M. S. w punkcie 2 wyroku składały się:

- a) 1148 zł (uiszczona opłata sądowa od pozwu),
- b) 2000 zł (opłata sądowa od apelacji),
- c) 123,40 zł - przypadająca na powoda piąta część z wykorzystanej na poczet kosztów doręczeń odpisu pozwu do pozwanej ad. 2 łącznej kwoty 617,05 zł (powodowie wpłacili łącznie tytułem zaliczki na poczet doręczeń 3000 zł, stąd pozostała po wykorzystaniu 617,05 zł kwota w wysokości 2.382,95 zł, zostanie im zwrócona ze Skarbu Państwa w drodze odrębnego zarządzenia),
- d) 7200 zł – koszty zastępstwa procesowego za postępowanie przed Sądem I instancji,
- e) 5.400 zł – koszty zastępstwa procesowego za postępowanie apelacyjne, wywołane apelacją od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 12 kwietnia 2011 r.
- f) 5.400 zł – koszty zastępstwa procesowego za postępowanie apelacyjne wywołane apelacją od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 26 kwietnia 2013 r. (postępowanie apelacyjne toczące się przed sądem drugiej instancji na skutek apelacji od wyroku z dnia 26 kwietnia 2013 r. było nowym, drugim postępowaniem apelacyjnym w rozumieniu § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, bo za przedmiot miało odrębną apelację niż miało to miejsce przy rozpoznawaniu apelacji od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 12 kwietnia 2011 r.)

O punkcie 4 wyroku Sąd orzekł na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach w cywilnych w zw. z art. 98 kpc oraz art. 105§1 kpc

Z uwagi na fakt, że już w wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 12 kwietnia 2011 r. w punkcie 3 solidarnie nakazano ściągnąć od powodów wyłożoną przez Skarb Państwa na potrzeby opinii biegłego P. B. kwotę 9.036,76 zł, który to wyrok uprawomocnił się co do powodów M. W. (1), J. C. oraz Z. W., należało orzec jak w punkcie 5 wyroku.

del. SSR Piotr Marciniak